

PARADA, ARTURO & OSCAR DIAZ FOUCES (eds.) (2006) *Sociology of Translation*. Vigo: Universidade de Vigo. 230 p. ISBN 84-8158-331-6.

Carles Biosca
Universitat Autònoma de Barcelona

La universitat de Vigo ha publicat un recull d'articles intítulat *Sociology of Translation*, que inclou deu treballs força variats –però amb prou punts en comú que en justifiquen la publicació conjunta–, i que aborden –com el títol ja ens anuncia– diverses qüestions de sociologia de la traducció o, si em permeteu dir-ho a l'inrevés, diverses qüestions de traductologia aplicades a la societat actual. Una excursió, doncs, que a diferència de les passejades que des de l'àmbit de la traductologia es fan sovint als de la història, la didàctica, la psicologia o la lingüística, sorprèn per les possibilitats que suggereix, i que escurça un poc més la distància entre dues disciplines que els editors d'aquest recull, Arturo Parada i Oscar Diaz Fouces, contribueixen a acostar des de fa temps.

Enceta el recull Robert Neal Baxter, amb “Translation for Public Consumption in Subordinated Language Communities: the case of Breton”. Baxter se centra en l'àmbit bretó i n'examina les “microtraduccions” dels cartells bilingües (rètols d'establiments, senyalitzacions de carreteres, plafons explicatius). La conclusió d'aquesta anàlisi és que la versió en llengua bretona hi té una funció simbòlica que preval sobre la funció comunicativa, funció que hom reserva per a la versió en francès. Baxter esmenta alguns trets que corroboren aquesta subordinació, com l'abús de tipografies pseudoceltes, una menor legibilitat del text bretó (lletra més petita, o de color més clar) i, fins i tot, documenta casos en què la versió bretona, per raons de composició gràfica, apareix amb el final mutilat i esdevé un text sense sentit.

Oscar Diaz Fouces, dins “A gestão da comunicação multilingüe na nova Europa”, dibuixa una panoràmica de les polítiques lingüístiques que segueixen les institucions de la Unió Europea. L'aparent respecte pel multilingüisme és contrastat, de seguida, amb una constatació que pot semblar òbvia, però no ho és: la Unió garanteix els drets lingüístics dels ciutadans únicament si aquests ciutadans són usuaris de llengües que tenen el reconeixement d'un estat. Així, l'autor demostra com aquest plurilingüisme obeeix més a qüestions simbòliques i polítiques que no pas a necessitats comunicatives. En efecte, en les comunicacions internes de les institucions es va imposant *de facto* el trilingüisme en anglès, francès i alemany, fet que Diaz Fouces demostra estudiant

quina part dels textos es tradueixen a totes les llengües oficials, quants només a les tres llengües esmentades i quants a l'anglès, exclusivament. Pel que fa als usos lingüístics dels ciutadans de la Unió fora dels organismes europeus, descarta la possibilitat d'un futur monolingüe anglès, entre altres motius, per la presència en la societat europea de fluxos migratoris constants, i alhora critica la manca de mediadors lingüístics, manca que fa que l'exercici dels drets lingüístics depengui sovint, a la pràctica, de personal no qualificat –és el cas, per exemple, dels hospitals que han de recórrer als familiars o al personal auxiliar quan necessiten un intèrpret.

Covadonga Fouces contribueix al recull amb “La fábrica de lo universal. Canon anglosajón y literatura traducida en Italia”. Centrant-se en el mercat editorial italià, descriu com, entre els llibres més venuts a Itàlia, cada vegada és més gran el predomini de l'anglès com a llengua de partida, mentre que el camí invers –la publicació en anglès de literatura italiana– és molt menys freqüent. La mateixa conclusió es pot aplicar, explica, a altres sistemes culturals europeus. Fouces distingeix, doncs, entre unes llengües centrals, a les quals pràcticament no es tradueix, i tot un conjunt de llengües perifèriques que vehiculen cultures en les quals la proporció de llibres traduïts respecte dels llibres publicats és cada cop més gran i on la majoria d'aquestes traduccions parteixen d'obres escrites no en una llengua perifèrica, sinó en una de les llengües centrals.

Marta García González, amb “Políticas de traducción literaria en Galiza”, vincula l'àmbit de la traducció literària en una llengua minoritzada, com és la gallega, amb els mecanismes de subvenció pública amb què compten els editors. Demuestra, amb dades prou significatives, fins a quin punt, en les cultures minoritzades, les polítiques culturals poden condicionar la tasca editorial, i exposa com la procedència, l'abast, la freqüència de les traduccions i fins el model de llengua en què es publiquen aquestes traduccions estan fortament marcats, en el cas de la llengua gallega, pels ajuts que otorga el govern de Galícia.

Carlos Alves Machado és l'autor de “Formação de repertórios de tradução: a figura do tradutor-poeta e a manipulação do cânone literário”, on parteix de l'anacronisme que representa, en un món com l'actual –en què la interacció entre autors de cultures diferents és constant–, concebre les literatures nacionals com a sistemes tancats. Així, en un context que l'autor titlla de “crisi de la tradició”, la traducció adquireix una importància primordial a l'hora de reelaborar el cànon literari. Machado posa com a exemple el repertori de traduccions de tres poetes-traductors portuguesos, en què la tria –i la difusió

corresponent– dels autors que cadascun d'ells versiona contribueix a legitimar l'obra poètica del propi traductor.

A “De 1990 a 2003: 14 anos de títulos de literatura em Portugal. Uma abordagem ao mercado de publicações”, Filipe Alves Machado analitza les dades del mercat editorial portuguès al llarg de catorze anys, i ens mostra amb xifres el volum de traduccions que es publica en cadascun dels gèneres. Tot i que constata diferències notables segons el gènere de què es tracti, la tendència general en la literatura editada en aquest període és que el percentatge d'obres publicades en llengua original disminueix, mentre que la part de mercat que ocupen les traduccions augmenta progressivament.

Esther Monzó fa un salt interdisciplinari de la traducció a la sociologia de les professions, a través de la qual prova de donar instruments per definir millor els trets que caracteritzen l'ofici de traductor i la funció social que li correspon. A “¿Somos profesionales? Bases para una sociología de las profesiones aplicada a la traducción”, Monzó no s'està d'introduir qüestions tan fonamentals com què són les professions, quan neixen, què aporten als individus, preguntes que no es poden respondre des de l'especificitat de la traductologia, sinó de d'un marc més general: tots els col·lectius professionals es fonamenten en la possessió d'unes competències o d'uns coneixements determinats, miren d'establir unes normes d'actuació i de convivència, i aspiren a obtenir l'autoritat i la consciència de grup necessàries i a disposar d'una estructura pròpia. Monzó reclama, doncs, una major atenció als paradigmes de la sociologia de les professions com a via per ajudar els traductors i intèrprets a exercir adequadament la seva funció en la societat.

Arturo Parada contribueix a l'obra amb “El concepto de (inter-)culturalidad aplicado al ámbito jurídico: una aportación a la sociología de la cultura y a la sociología de la traducción”. A partir de les comparacions entre dos textos jurídics –castellà i alemany–, mostra com la interculturalitat no és un concepte abstracte, sinó un aspecte inseparable de l'activitat traductora. La funció que fa un text sempre està determinada per un marc social i cultural concret, que un traductor que vulgui transferir correctament el text ha de conèixer. A més, per una correcta mediació entre els dos codis lingüístics –el de partida i el d'arribada– el traductor ha de saber també les coincidències i les divergències en les condicions socials i històriques en les quals s'ha forjat cadascun d'aquests codis.

Joachim Renn es pregunta al seu article “Indirect Access – complex settings of communication and the translation of governance” on ens durà l'increment de les comunicacions a nivell mundial: a una societat més democràtica i participativa, o bé a un espai transnacional dominat pel pensament

políticament correcte de les ONG? Analitza els aspectes comunicatius de la governança partint de la premissa que els mitjans de comunicació no són neutrals. Es pregunta, per tant, qui construeix el significat d'aquests mitjans, i emmarca aquest punt en una qüestió més general: qui legitima el coneixement? Segons Renn, això afecta les relacions entre govern i societat civil: si els mitjans de comunicació traspassen informació entre sistemes socials, organitzacions, i medis culturals diferents, on són els límits de la representabilitat? L'augment de les comunicacions, doncs, modifica el concepte de governança, que, cada cop més, requereix una tasca de traducció, perquè les polítiques que funcionen en un context cultural determinat poden no funcionar en un altre context.

A "Translationswissenschaft –wohin geht die Reise? Einige metatheoretische Reflexionen", Lew Zybatov es qüestiona cap a on va la traductologia. Per què costa tant definir-ne l'objecte d'estudi; i, si és una ciència, per què no adopta un mètode científic? Segons Zybatov, el desenvolupament de la traductologia hauria de proporcionar elements que permetessin definir un problema, proposar una hipòtesi, verificar-la empíricament i, a partir d'aquí, elaborar models capaços de resoldre problemes similars.

En conjunt, *Sociology of Translation* ens ofereix, doncs, una interessant mostra dels fruits que pot donar un estudi atent dels factors socials que condicionen la tasca traductora. Val a dir que aconsegueix –cosa no gens fàcil– analitzar realitats ben diverses (de Bretanya a Itàlia, d'Alemanya a Portugal), sense caure ni en la redundància ni en l'excessiva dispersió, sinó amb una coherència considerable entre les diverses aportacions. Com és coherent també el fet que, com subratllen els editors a la introducció, l'obra se'ns presenti "in a linguistically plural format", a diferència de tants reculls que, pretenent abordar les qüestions que envolten el multilingüisme, són redactats en un estricte –i paradoxal– monolingüisme.